

піддатися тенденції інструменталізації або примітивізації Реформації, а, навпаки, використовуючи її інтелектуальні й духовні здобутки, створювати умови для формування мислячої людини, умови для внутрішнього пошуку відповідей на запитання, які постають перед нами у цьому світі¹⁶⁹.

3.7 Ольга ПІДЛУЖНА. П'ятидесятницька хамартіологія та вчення про спасіння людини в теології християн віри євангельської.

Анотації. У статті зазначено, що п'ятидесятники не мають єдиного для усіх громад віровчительного корпусу документів своєї віри. Це породжує певні труднощі у власному репрезентуванні та порозумінні між ними, а також у наукових спробах інтерпретацій п'ятидесятницьких практик. Автор доводить, що вчення про спасіння людини у п'ятидесятників найбільш багатогранне та досконале: у ньому практично неможливо знайти розбіжності для існування інших інтепретацій, бо в іншому випадку це буде суперечити Святому Письму. Наявне акцентування з вивчення основних складових біблійного вчення щодо спасіння людини в рамках теології Асамблей церков Божих на відміну від наукового узагальненого спільного досвіду класичних п'ятидесятників та харизматів. **Ключові слова:** класичне п'ятидесятництво, теологія п'ятидесятників, антропологічні виміри гріха, теологія спасіння, п'ятидесятницька хамартіологія, п'ятидесятницька антропологія, п'ятидесятницьке вчення про спасіння, теологія Асамблей Церков Божих.

In the article by **O.Pidluzhna "Pentecostal hamartiologiya and the doctrine of the salvation of man in the theology of Christians of the Evangelical Faith"** it is pointed out that Pentecostals do not have the doctrinal corpus of documents of their faith unified for all communities. This gives rise to certain difficulties in their own self-presentation and agreement with each other, as well as in scientific attempts to interpret Pentecostal practices. The author proves that the doctrine of saving man in Pentecostal is the most multifaceted and perfect, it is almost impossible to find differences for the existence of other interpretations, otherwise it will contradict the Holy Scripture. An attempt has been made to emphasize the study of the main components of the biblical doctrine of human salvation within the theology of the Assemblies of the Churches of God, in contrast to the scientific generalized joint experience of the classical Pentecostals and charismatics. **Keywords:** classical Pentecostalism, Pentecostal theology, anthropological dimensions of

¹⁶⁹ Соловий Р. Юбилей Реформации: профанация или рецепция? [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://risu.org.ua/ru/index/expert_thought/authors_columns/rsoloviy_column/64881/

sin, salvation theology, Pentecostal hamartiology, Pentecostal anthropology, Pentecostal doctrine salvation, theology of the Assemblies of the Churches of God.

Актуальність дослідження. Будучи наймолодшими представниками пізнього протестантизму, на сьогодні п'ятидесятники не мають єдиного для всіх громад віровчительного корпусу документів своєї віри. Це породжує певні труднощі у власному репрезентуванні та порозумінні одне з одним, а також у наукових спробах інтерпретацій п'ятидесятницьких практик. Окреслену проблему можна пояснити передусім міжнаціональним виникненням та хаотичним світовим поширенням п'ятидесятницького руху, що й визначило та сформувало його неоднорідну природу, зумовлену поєднанням різноманітних релігійних, культурних, етнічних ознак та характеристик. Відтак, у вітчизняних євангельських церквах досить малий процент автентичності європейському протестантизму¹⁷⁰. В українських п'ятидесятників переважають сформовані зовні стереотипи субкультурності, несвідоме запозичення православних та неохаризматичних традицій та їхній опосередкований вплив на побутову свідомість протестантів. Тому ретельне вивчення основних складових біблійного вчення щодо спасіння людини сприятиме якісному науковому розумінню феномену активного п'ятидесятницького розвою в Україні.

Стан розробленості теми в науці. Досліджуючи віровчення сучасних п'ятидесятників, необхідно ствердити, що постулати їхньої віри не суперечать Символу віри. Для п'ятидесятників, як протестантів, канонічні книги Старого та Нового Завітів Біблії є єдиним джерелом для пізнання Бога та набуття спасіння (1 Сол. 2:13; Ів.5:39; 1 Кор. 15:1-2: Об.22:18-19; Гал.1:8; 5М. 13:1). Як і всі християни, вони вірять в Бога у трьох Особах: Отця, Сина і Святого Духа (Мт. 6:9). **Перша Особа - Бог-Отець.** Він – творець неба і землі, всього видимого і невидимого; живе на небесах в неприступному світлі; Він є Духом; наділений якостями Всюдиприсутнього, Всезнаючого, Всемогутнього, Незмінного, Правдивого, Живого, Вічного, Святого, Праведного та Справедливого Бога, Який є досконалою любов'ю. **Друга Особа - Бог-Син Ісус Христос.** Він є Бог, Єдиний з Отцем, має всі Його якості; народжений перш всякого творива, Ним все створено; прийнявши тіло від Духа Святого та від Діви Марії, Бог став людиною. Був розп'ятий, помер, воскрес і вознісся на небо, де сидить праворуч Отця. Є Єдиним Спасителем, Першосвящеником Нового Завіту, Заступником людей та Єдиним Посередником перед Богом, Суддя живих і мертвих. Також Він Той, Хто

¹⁷⁰ Черенков М. Перспективи розвитку євангельського протестантизму в Україні // Релігія в Україні: міркуймо разом. – <http://www.religion.in.ua/main/analitica/7940-perspektivi-rosvitky-evangel'skogo-protestantizmu-v-ukrayni.html>

хрестить Святим Духом. **Третя Особа Трійці - Дух Святий.** Це - Бог, наділений всіма божественними якостями. Місія Духу Святого на землі - збудування Церкви Христової, бере участь у спасінні людини, відроджує людину, живе у віруючій людині, навчає, заступається, утішає, наділяє дарами, освячує.

Об'єкт дослідження – антропологічні виміри гріха та біблійні шляхи спасіння; **предмет дослідження** – теологія Асамблей церков Божих як засадничі принципи класичних п'ятидесятників.

Мета дослідження – розглянути зміст розуміння концептів «гріх» та «спасіння» в системі духовного вчення та практики в рамках теології Асамблей Божих; довести, що п'ятидесятницька хамартіологія парадигмально відповідає принципам М. Лютера (лише Писання, лише Христос, лише віра, лише благодать).

Намагаючись буквально трактувати Біблію, п'ятидесятники максимально наближують вчення Біблії в своїх віросповідних канонах. Навіть власну назву «Церква християн віри євангельської (п'ятидесятники)» утворили, скомпонувавши в єдине ціле кілька текстів із Святого Письма: «А як зійдеться **Церква** вся разом...» (1 Кор.14:23; Дії 9:31; 12:5; Єф.5:24; Кол.1:24); «... в Антіохії найперш **християнами** названо учнів» (Дії 11:26); «Тільки живіть згідно з Христовою Євангелією, щоб – чи прийду я й побачу вас, чи й не бувши – почув я про вас, що ви стоїте в однім дусі, борючись однодушно за **віру євангельську...**» (Фил.1:27); «Коли ж почався день **П'ятидесятниці**, всі вони однодушно знаходилися вкупі» (Дії 2:1).

Одвічні людські питання: «Як виник гріх?», «Чому благий Бог допустив гріх, зло, нещастя?» та ін. піднімаються і в п'ятидесятницькій хамартіології, вченні про гріх. Під **гріхом** п'ятидесятники розуміють особливий вид зла. Тут мова не йде про фізичні катаклізми (повені, наводнення, холод, засуха), бо вони не є моральним злом. Усі фізичні катаклізми Бог посилає людям як недолю, (у російському тексті читаємо «производит бедствия», саме так перекладається єврейське слово «ра» в тексті Іс. 45:7, воно ніколи не перекладається як гріх, але передається як «недоля, нещастя, катастрофа»). Господь є Творцем Всесвіту, але це жодним чином не означає, що Він є творцем гріха. Святе Письмо виключає таку можливість: «Він Скеля, а діло Його досконале, всі-бо дороги Його справедливі, - Бог вірний, і кривди немає в Ньому, справедливий і праведний він» (Повт. Зак. 32:4); «тож вислухайте, ви розумні, мене: Бог далекий від несправедливості, і Всемогутній від кривди! ... Тож по-правді, не чинить Бог несправедливого, і Всемогутній не скривлює права» (Йова 34:10, 12); «... щирий Господь, ..., і в Ньому неправди нема!» (Пс.91:16); «Свят, свят, свят Господь Саваот, уся земля повна слави Його!» (Іс.6:3). Тому, стверджують п'ятидесятники, не Бог є причиною зла, але лише сама людина, бо грішник – це не та людина, яка

не дотрималася Божого закону, але це активна сила, яка несе із собою зло¹⁷¹.

У Біблії лише одне слово позначає «повну плату за гріх» - це **слово «смерть»**. Фізична смерть не означає припинення існування особистості. Для християнина смерть не є карою за гріх, оскільки Христос поніс на собі покарання. Смерть стає своєрідними дверима, через які душа набуває усі благословення, задумані для неї Богом. У п'ятидесятницькій хамартіології під духовною смертю розуміється відчуження душі від Бога. Як логічне завершення духовної смерті виступає вічна смерть, вічне відчуження душі від Бога.

Людина в світлі п'ятидесятницької антропології розглядається трояко: як Боже твориво; як грішник, відчужений від Бога свідомим непослухом; як об'єкт, на якого спрямована викупна Божа благодать. Уявляючи людину як тріаду (тіло, дух, душа), п'ятидесятники вчать, що не духовне передує матеріальному, а спочатку матеріальне, і лише потім - духовне¹⁷². Як Боже твориво, людина має свободу вибору: «... життя та смерть дав Я перед вами, благословення та прокляття. І ти вибери життя» (Лев. 30:19). У той же момент людина, образ та подоба Бога, є грішною через усвідомлений непослух. Наслідки гріхопадіння: 1) покарання жінки: болісний та важкий процес дітонароджуваності, необхідність коритися чоловіку; 2) покарання чоловіка: його ремесло перетворилося у важку працю; 3) покарання землі: була позбавлена плідності, і стала заростати зіллям та остюками¹⁷³; 4) зародження почуття сорому, яке й зумовило в людині постійне почуття страху та відчуженості; 5) смерть. Біблія описує три види смерті – фізичну, духовну та вічну.

Під **духовною смертю** п'ятидесятники розуміють відчуженість від Бога (той, хто невідроджений згори, - відокремлений від Бога гріхом, але може перейти від смерті до життя, якщо набуде спасаючої віри в Христа). Зауважмо: в Біблії надзвичайно багато уваги надано питанням земного життя, смерті, але надто мало сказано про потойбічне життя¹⁷⁴. Тому й **розуміння вічної смерті** багатогранне. Це й стан мертвих людей, які вмерли без віри в Христа; у той самий час це й покарання для тих, хто до самого факту тілесної смерті наполягав на своєму невірстві та непослуху Богу. Засудження на вічну смерть (п'ятидесятники ще називають другою

¹⁷¹ Даффилд Г. П., Клив В. Основы пятидесятнического богословия. – Нижний Новгород, 2007. – С. 176.

¹⁷² Там само. - С. 147.

¹⁷³ Терен в Біблії став символом зла та асоціюються із сатаною (2Кор.12:7). На чоло Христа - страдника був покладений вінець із терену. Пророк Ісаїя пророкував, що під час тисячолітнього царювання Христа це прокляття зніметься, і терену та іншого зілля вже не буде (Іс.55:12-13).

¹⁷⁴ Хортон С. Наше будущее : Библийское учение о последнем времени. – Спрингфилд : Life, 1998. – С. 35.

смертю) відбудеться в кінці тисячолітнього царювання Христа. Цей суд призначений тільки для грішників, бо суд над земними справами віруючих відбудеться під час їхнього підхоплення на небеса¹⁷⁵.

Однак, будучи проклятою через першородний гріх, людина не залишається покинутою своїм Творцем. Для вічної благодаті необхідна лише віра у Христа, бо віруюча людина є новою людиною в Христі (2 Пет.1:4); отримує нове життя в Христі; переживає постійне оновлення; володіє надією набути вічного життя на небесах; отримує перемогу над старозаповітною природою. Вона не тільки звільнена від влади гріха та смерті, - їй дане право служити в ім'я Ісуса в силі Святого Духу (Мт. 16:19; 18:18; Лк. 9:1-2).

Відтак, вчення про спасіння людини у п'ятидесятників найбільш багатогранне та досконале, у ньому практично неможливо знайти розбіжності, чи навіть шпарини для різних думок в християнських деномінаціях. Це вчення настільки досконало викладене в Святому Письмі, що при усіх критичних намаганнях не можна знайти недостатку.

Головною ідеєю сотеріології є наявність посередника, який може стати між ображеним Богом та безпомічною грішною людиною. Цей обов'язок був покладений на Ісуса Христа, Який став замісною жертвою за гріхи (1 Тим. 2:5). Щоб постати перед очі Господа, посередник мусив бути Богом, а щоб представляти людство, Йому необхідно було стати людиною. Аби знову набути спілкування з Творцем, необхідно було виконати Закон, який вимагав покарання за гріх – смерть. Але оскільки Бог вмерти не може, Йому необхідне було фізичне тіло. Тому Слово стало плоттю (Ів. 1:14).

П'ятидесятницьке богослов'я розглядає вчення про спасіння у двох напрямках: 1)Що зробив Бог заради спасіння людей (смерть, поховання, воскресіння, вознесіння, прославлення Ісуса Христа). 2) Відгук людини на роботу Бога (покаяння, віра, оправдання, переродження, усиновлення, освячення, впевненість у спасінні). Перший напрямок витриманий в суворих рамках біблійного вчення, якого дотримуються протестанти. Другий напрямок, а мова передусім йде про термінологію, має яскраво виражене п'ятидесятницьке забарвлення.

Наприклад, поняття «віра» у п'ятидесятників завжди прочитується як «євангельська віра». Якщо біблійне визначення терміну «віра» вміщено у тексті Святого Письма («А віра – то підстава сподіваного, доказ небаченого»), то термін «євангельська віра» у п'ятидесятницькому богослов'ї трактується так: «Євангельська віра навчає людину бути повністю залежною від Ісуса Христа; налаштовує людину приймати абсолютно все, що приходить від Бога; ніколи не сперечається з Богом і

¹⁷⁵ Даффилд Г. П., Клив В. Основы пятидесятнического богословия. – Нижний Новгород : Агапе, 2007. – С. 160 – 161.

повністю виправдовує Його, навіть тоді, коли в Його діях багато незрозумілого»¹⁷⁶. П'ятидесятники перераховують такі функції євангельської віри: нею спасаються (Бут.15:6); приймають Христа вірою (Ів. 1:12); виправдовуються вірою (Рим. 5:1); стають дітьми Божими через віру (Гал. 3:26); освячуються вірою (Дії 26:18); зберігаються вірою (1 Петр. 1:5); віра дає спокій (Євр.4:3); дає можливість продовжити список людей, згаданих в Листі до євреїв в 11 розділі¹⁷⁷.

Оправдання та народження згори п'ятидесятники пов'язують разом¹⁷⁸. В той самий момент навернення (акт переходу від гріха до Христа) й народження (становлення нової людини силою Духа) – нероздільні¹⁷⁹. Зрештою, виникає доцільність навести тлумачення основних п'ятидесятницьких догматів, аби уникнути плутанини. Слово «оправдати» в теології жодним чином не означає зробити когось праведним. Бог оголошує людину праведною, відтак оправдання – це юридичний термін у царині богослов'я. У Божому оправданні присутні три елементи: прощення (Дії 13:37-39); нествавлення в провину гріха (Рим. 5:13; Пс. 31:2); спілкування з Богом, оскільки Бог відкритий для спілкування лише Своїм дітям (Єф. 4:6). Оправдання не можна заслужити добрими ділами чи на досконалому збереженні Закону, воно засноване Богом на Його благодаті, на спасінні Кров'ю Христа, Його воскресінні, на спасінні вірою. Народження згори – єдина та найголовніша подія в житті християнина, стверджують вчителі п'ятидесятництва, посилаючись на текст Ів. 3:3: «Коли хто не народиться згори, то не може побачити Божого Царства»¹⁸⁰.

Народження згори передбачає дві обов'язкові дії: віру й покаяння. Віра приходить до людини завдяки слуханню Слова Божого. При роботі Духа Святого людина приходить до покаяння, тобто не до емоційного стану (відчуття сорому чи провини, жалю за зробленим), а мається на увазі, що відбувається зміна світогляду людини, її почуттів, смаків, перегляд життєвих засад та цілей. Але, передусім, це адекватне розуміння гріха та відношення до нього. Покаяння людини не мусить бути викликаним почуттєвим, емоційним впливом, чи знаходитися під враженнями баченого чуда тощо.

Відродження – це подія, а не процес, якої потребують усі. Свідченням відродженого життя християнина свідкує його праведне

¹⁷⁶ Засади віровчення Церкви Християн Віри Євангельської України: навч. посібник / Відділ освіти Церкви Християн Віри Євангельської України. Уклад. В. М. Варениця та ін. – К., 2011. – С. 64.

¹⁷⁷ Там само. – С. 65-66.

¹⁷⁸ Даффилд Г. П., Клив В. Основы пятидесятнического богословия. – Нижний Новгород, 2007. – С. 228.

¹⁷⁹ Засади віровчення Церкви Християн Віри Євангельської України: навч. посібник. – С. 67.

¹⁸⁰ Там само.

життя (Ів. 2:29); відроджена людина не чинить гріха, і не може грішити (1 Ів. 3:9); виконує заповідь любові (Лк. 10:27; 1 Ів. 4:7); живе переможним життям (1 Ів. 5:4). Д. Джі наводить, на його думку, одне із найкращих теологічних визначень відродження: «Кожне щире відродження є нове відшукування живого Христа»¹⁸¹. Таким чином, віруюча людина, набуваючи статус усиновлення, позбавляється від страху закону, оправдовуючись лише вірою, а також стає спадкоємцем Божим та співспадкоємцем Христу (Рим. 8:17).

Усиновлення - грецький термін, який має зовсім інше семантичне навантаження, аніж слов'янський. Мова не йде про процес взяття дитини з однієї сім'ї до іншої. Грецьке слово трактує його як «надати статус (становище) сина». Таким чином, віруюча людина, набуваючи статус усиновлення, позбавляється від страху закону, оправдовуючись лише вірою, а також стає спадкоємцем Божим та співспадкоємцем Христу (Рим. 8:17).

Вчення про освячення у п'ятидесятників набуває практичного значення. Святе Писання вчить про два види освячення: 1) Головне значення: відокремлення для особливого, сакрального використання; 2) Другорядне значення: освячення від скверни. П'ятидесятники свою доктрину будують на трепетному збереженні другого виду освячення, трактуючи його як тривалий процес, що розпочався з моменту прийняття спасіння до самої смерті. Для освячення від людини вимагається віра, послух Слову Божому та Святому Духу, а також особиста посвяченість. Пояснюючи мотивацію прагнення до постійного освячення, п'ятидесятники наводять кілька чинників, серед яких: бажання догодити Богові і висловити Свою любов до Нього як мотив покори (Ів. 14:15; Ів. 14:21); бажання мати чисте сумління перед Богом (Рим. 13:5; 1 Тим. 1:5; 19:2; 2 Тим. 1:3; 1 Петр. 3:16); бажання стати посудиною «на честь» і бути ефективним у праці Царства (2 Тим. 2:20-21); бажання своїм життям привертати невіруючих до Христа (1 Петр. 3:1-2. 15-16); бажання отримувати благословення від Бога в житті і в служінні (1 Петр. 3:9-12); бажання не викликати Божого невдоволення і не дати Йому приводу дисциплінувати нас (інколи в п'ятидесятників це пояснюють простіше – «страхом Божим» (Дії 5:11; 9:31; 2 Кор. 5:11, 7:11; Єф. 4:30); бажання заслужити велику нагороду на небесах (Мт. 6:19-21; Лк. 19:17-19; 1 Кор. 3:12-15; 2 Кор. 5:9-10); бажання поводитися так, щоб ангели славили Бога за нашу покору (1 Тим. 5:21; 1 Петр. 1:12); бажання прагнути до миру (Фил. 4:9) і радості (Євр. 12:1-2) у житті; бажання робити те, що каже Бог, бо Його повеління справедливі (Фил. 4:8; Пс. 39:8)¹⁸². Засобами освячення

¹⁸¹ Джі Д. Відносно духовних дарів: [Серія біблійних лекцій]. – Торонто, Канада: Evangel Bibel Translators&Ministries, 1986. – С.137.

¹⁸² Засади віровчення Церкви Християн Віри Євангельської України. Посібник. – С. 93-94.

у п'ятидесятників виступають Кров Христа (1 Ів. 1:8-9; Євр. 10:29); Слово Боже та молитва. Щоб жити «життям освячення», необхідно навчитися розрізняти погане і добре (3 М. 10:10; Євр. 5:14) за допомогою Слова Божого; залишити все погане, нечисте, бо освячення починається там, де діти Божі рішуче залишають гріх і виконують настанову апостола Павла: «Ненаввидьте зло» (Рим. 12:9); посвятити своє життя на служіння Богу, тобто «якомога активніше бути задіяним у служінні»¹⁸³. Зрештою, освячення приносить користь не тільки самому віруючому, але й сім'ї, суспільству.

Впевненість у спасінні – одна із яскравих характеристик, якими пишаються п'ятидесятники. Таку впевненість їм впроваджують в агресивність, в духовну егоїстичну перевагу над іншими тощо. Проте впевненість у спасінні – це одна із складових понять віри п'ятидесятників. Набуттю цієї впевненості вони зобов'язані свідочтву Святого Духу в самому собі (1 Ів. 5:10; Рим. 8:16; 1 Ів. 3:24; Гал. 4:6); свідочтву Божого Слова (Ів.3:36; Рим. 10: 9-10; Ів. 5:24; 1 Ів.3:11-14); бажанню виконувати Божі заповіді (1 Ів. 2:3-5); переміною життя та бажань (2 Кор. 5:17).

3.8 Олег БОРНОВОЛОКОВ. Установчий з'їзд Церков християн віри євангельської 1929 року: історико –релігієзнавчий аналіз

Анотації. В сучасній Україні на початку ХХІ століття присутня велика різноманітність протестантських конфесій, вагома частка яких – п'ятидесятницькі течії. За кількістю громад і віруючих п'ятидесятницький рух займає другу (після баптизму) позицію в протестантизмі. У статті розглядаються історичні моменти розвитку п'ятидесятницького руху Церков християн віри євангельської України. На основі архівних матеріалів, монографій і спогадів реконструйований Установчий з'їзд Церков християн віри євангельської 1929 року. Аналізується статут і віровчення Союзу християн віри євангельської України 1929 року і підводяться підсумки важливих моментів. **Ключові слова:** п'ятидесятники, євангельський протестантизм, євангельські християни святої П'ятидесятниці, християни віри євангельської, євангельські християни баптисти, п'ятидесятницька російська місія.

O.Bornovolokov. Constituent Assembly of the Churches of the Christians of the Evangelical Faith in 1929: Historical and Religious Analysis. Many different protestant movements are present in the modern Ukraine of the beginning of the XXI century. Pentecostal churches make up a

¹⁸³ Засади віровчення Церкви Християн Віри Євангельської України: навч. посібник / Відділ освіти Церкви Християн Віри Євангельської України. Уклад. В. М. Варениця та ін.. – К., 2011. – С. 95.